

Ur *Arbetarmakt* nr 5 1999

Per-Olof Mattsson

Göte Kildén hugger i sten så gnistorna yr

1999-2000 debatterades Kosovo-albanernas rätt till självbestämmande och avskiljande från rest-Jugoslavien i tidskriften *Röda Rummet*.¹ I den debatten framförde Kildén [GK] uppfattningen att Kosovo-albanernas strävan efter nationellt självbestämmande var reaktionär och därför inte kunde stödjas.

GK fick mothugg från Maria Sundvall som argumenterade för att Lenins syn på nationellt självbestämmande fortfarande var giltig, att albanerna otvivelaktigt var utsatta för nationellt förtryck och att man måste stödja deras krav på avskiljande från rest-Jugoslavien.

Nedanstående är ett inlägg i Kosovo-debatten som inte publicerades i *Röda Rummet*, utan i *Arbetarmakt*. Artikelförfattaren har kompletterat med en nyskriven introduktion som redogör för de historiska omständigheterna.

Introduktion

När Titos Jugoslavien föll sönder 1991 inleddes flera blodiga krig. Folkgrupper utsattes för massakrer och fördrivning. Bosnien-Hercegovina blev brännpunkten under flera år. Den stora muslimska befolkningen ansattes från både bosnienserbisk och bosnienkroatisk sida. Den bosnienserbiska belägringen av Sarajevo blev mycket uppmärksammasad.

Den internationella vänstern stod på många håll handfallen inför Jugoslaviens sönderfall. Stalinister och gamla maoister förnekade existensen av bosnienserbiska läger där muslimer spärrades in. Bildbevis beskrevs som förfälskningar. Senare visade massakern i Srebrenica den bosnienserbiska nationalismens verkliga ansikte.

Inom delar av vänstern var sympatierna för Serbien tydliga. En del vände sig till och med mot att bosnienserbernas ställningar uppe i bergen runt Sarajevo bombades av NATO. Därifrån dödades åtskilliga civila och befolkningen terroriserades under lång tid. När NATO senare bombade Serbien i samband med att albanerna i Kosova bröt sig loss var deras sympatier odelat på Serbiens sida. Det var förstås legitimt att vara emot bombningarna, men deras motivering var att det var USA och NATO som bombade!

Det var emellertid inte bara stalinister och gamla maoister som tog helt fel. När en av Fjärde Internationalens tidigare ledare, Michel Pablo, dog 1996 skickade Ratko Mladić, bosnienserbernas militära ledare, en krans till begravningen. Mladić dömdes senare av tribunalen i Haag och var huvudansvarig för massakern i Srebrenica i juli 1995 när över 8 000 bosniakiska män och pojkar mördades. Det var den värsta förbrytelsen mot civila i Europa sedan andra världskriget.

Det finns stora likheter med hur vänstern i dag ställer sig till det ryska angreppet på Ukraina. Då var det muslimska folkgrupper, bosniaker och albaner, som förnekades rätten till självbestämmande. Gentemot Bosnien infördes till och med ett vapenembargo – av samma slag som mot det republikanska Spanien på 1930-talet. Jag och min organisation *Arbetarmakt* propagerade mot embargot och argumenterade för bosniakernas rätt att försvara sig. Vi var ganska ensamma inom vänstern att göra det. Det florerade sensationella historier om att ett stort antal saudiska och andra muslimska frivilliga slogs på den bosniakiska sidan. Det

¹ Debatten finns samlad i [Debatt om Kosovo](#).

målades upp en bild med en överhängande risk för att islamister av värsta slaget var på väg att ta över Bosnien.

Socialistiska Partiet och Fjärde Internationalen intog flera olika ståndpunkter. Den mest skandalösa var utan tvekan Göte Kildéns. Han förnekade albanernas rätt till självbestämmande och framställde serberna som de naturliga herrarna i området. Det var därför jag tog i när jag polemiserade mot honom. Även om SP inte tog ställning på samma sätt, måste det poängteras att många medlemmar i SP och Fjärde Internationalen gjorde storartade insatser senare i Arbetarkonvojen till Bosnien som i flera fall lyckades bryta den bosnien-serbiska blockaden av gruvstaden Tusla. Även om omfattningen inte var överväldigande räddade konvojen vänsterns heder, trots att den tidigare blivit ordentligt tilltygad.

Det är lärorikt att studera hur vänstern hanterade situationen i det som en gång var Jugoslavien och dess sönderfall. Nationalistiska serber påstod att muslimerna inte kunde styra sig själva utan att serberna måste ta hand om saken. I dag sägs liknande saker, och ännu värre, från rysknationalistiskt håll. Nu påstås till och med ledningen i Kiev vara nazistisk.

P-O M 14/7 -23

Arbetarmakt-artikeln

Göte Kildén – facklig kämpe på Volvo och ledande medlem i Socialistiska Partiet – visar i tidskriften *Röda Rummet* (3/99) upp en för socialister ovanlig sida. I en artikel om kriget i Kosova har han så stor förståelse för förtryckarna, och så liten förståelse för de förtryckta, att han hamnar på de serbiska chauvinisternas sida.

Göte Kildén har en enkel, för att inte säga enkelspårig, teori om Jugoslaviens sönderfall. Den tyska och i viss mån den nordamerikanska imperialismen har under hela tiden efter andra världskriget planerat för att krossa den jugoslaviska ”folkförbrödring” som Tito initierade. Till sin hjälp har imperialismen haft sina gamla allierade på Balkan – nationalister bland olika folkgrupper.

Det märkliga är att kollaboratörerna aldrig innefattat serberna, vilket Kildén förklarar med deras historiska och religiösa band med Ryssland. I och med att serberna, som Kildén uttrycker det, var ”det statsbärande folket i Jugoslavien”, och därmed stod i vägen för tyska intressen, har imperialismen inriktat sig på att splittra och slå sönder Jugoslavien.

I det perspektivet är det naturligt att uppfatta alla försök att rubba balansen mellan delrepublikerna i Jugoslavien som dirigerade eller inspirerade av imperialismen.

Enkel förklaring

Förvisso är även serberna nationalister, men världen är så fiffigt ordnad att deras nationalism – som ju tillhör ”det statsbärande folket” – inte är lika usel som de andras.

För Kildén handlar det om en väsentlig skillnad – i ”den serbiska nationalismen” fanns det nämligen ”mer av medborgerliga rättigheter än av etniska rättigheter”, något som ”förtydligades oerhört klart i Titos Jugoslavien.”

I Kildéns värld finns det inga legitima krav från förtryckta folkgrupper om de riktar sig mot regimer som han uppfattar som progressiva. Av en händelse är han speciellt svag för stalinistiska regimer eller deras efterföljare. För att riktigt få oss att förstå det absurda i kraven på nationellt självbestämmande, ställer han följande frågor:

Och sedan? Ett självständigt ungerskt Vojvodina? Och våra romer? Var ska deras stat ligga? Eller uppe i det ryska Dagestan. Ska Dagestans 32 etniska grupper var och en bilda en egen stat?

Nationella frågan

Det är naturligtvis ingen bra idé att alla etniska grupper och undergrupper ska bilda egna stater. Men det har stått klart för många socialister sedan förra århundradet. Det är inte heller det frågan gäller.

När Fjärde Internationalen bildades 1938 ställde den sig på en grund som bl a utgörs av det tidiga Kominterns ställningstaganden i den nationella frågan, vilka främst utformades av Lenin.

Lenin och Komintern argumenterade för att arbetarklassen och socialismen är mest betjänta av så stora stater som möjligt, men inte till vilket pris som helst. Om förtryckta folk och etniska grupper är övertygade om att deras problem och förtryck endast kan lösas genom en självständig statsbildning, så är det socialisters plikt att understödja deras rätt till självständighet.

Det finns därför en skillnad mellan att inse det fåfänga i fler gränser och allt mindre stater och att förneka folks och gruppers rätt till självbestämmande. Det är en demokratisk fråga. Det enda tillfälle när Lenin, bolsjevikpartiet eller det tidiga Komintern kunde tänka sig att bryta mot den rätten var om en regim lät sig utnyttjas som uppmarschområde för angrepp på en revolutionär regim.

Ingen skillnad

Kildéns problem är att han inte ser skillnaden mellan den revolutionära bolsjevismen och stalinismen i dess olika varianter. När Stalins regim hade utvecklats till ett nytt folkfängelse av förtryck, tog Trotskij ställning för Ukrainas självständighet.² Hur uppfattar Kildén det kravet?

Han kanske vill ställa sig neutral och peka på båda sidornas fel utan att göra någon åtskillnad. I sådana fall kan han inte ha mycket att klaga över när det gäller Socialistiska Partiets första uttalande om den serbiska regimens försök till folkmord i Kosova. I uttalandet användes uttrycket ”den albanska separatismen” för att beteckna albanernas motstånd; en term som passar bra för stalinister som Rolf Hagel men knappast för en revolutionär socialist.

I övrigt är Kildén inte särskilt nöjd med sitt eget parti och dess tidning *Internationalen*. Under rubriken ”Socialister på villvägar” går han till storms mot egna partikamrater och andra socialister. Dessa har inte förklarat kriget ”med en klassmässig och geopolitisk analys”. Istället har de låtit sig bedras av ”CNN:s blodiga bilder av folkmord i Kosovo”. Därefter har man ”upphöjt rätten till nationellt självbestämmande, rätten för en etnisk grupp att avskilja sig och bilda en egen stat, till en lika evig som helig princip.”

I *Internationalen* har ”man mycket medvetet använt albanskans Kosova”, vilket innebär att man ”tar ställning för att Kosovo inte är en serbisk provins i staten Jugoslavien utan en egen stat eller en del av UCK:s ’Storalbanien’”. Kildén menar att ”det mest logiska” då hade varit att stödja UCK. I sin irritation över att SP ändå visat stor förståelse för de förtryckta albanerna, kan han därför inte avhålla sig från att tillfoga: ”om man nu tycker att albanerna i Kosovo har rätt att bilda en egen stat”. (min kurs.)

Socialist Outlook

Ännu värre är det enligt Kildén ställt med SP:s brittiska motsvarighet, *Socialist Outlook*, som ”drev en politik där man fördömde NATO:s bombningar, men också slog fast Kosovo-albanernas rätt till en egen statsbildning. En hållning som gjorde att man gick ner sig rejält i nationalismens dyiga tassemarkar”.

² Se [Frågan om Ukraina](#) och [Ukrainas oberoende och sekteristiska virrpannor](#)

Det är inte nog med att UCK i stort sett är en produkt av USA-imperialismen. ”Varje vuxen serb vet också att UCK-gerillan, delvis är född ur den nazistiska Skanderbeg-divisionen, med sina svarta uniformer och hälsningar med raka armar.”

Albanerna har visserligen inte helt behandlats enligt regelboken, men med tanke på bakgrunden och omständigheterna kan vi ändå, menar Kildén, ”något förstå det ursinne, den vrede och det nationella vansinne som vi sett hos framför allt den serbiska poliskåren och hos de serbiska frikårer som tidigare härjat Kosovo.”

De förtryckta är egentligen inte så förtryckta som de tror. Det är inte förtrycket av albanerna som gett upphov till den nuvarande situationen i Kosova, vilket Kildén bevisar med hjälp av den notoriskt proserbiske Kjell Magnusson. Denne har ”visat att albanerna i Kosovo haft det mesta av rättigheter.”

Magnussons analys uttrycks kärnfullt i sentensen: ”Våldet har inte gett upphov till nationalism, i stället har nationalism lett till våld.” Där har vi alltså kärnan! Det är alltså för att albanerna är nationalister som de inte fattar att de egentligen levde i den bästa av världar, i alla fall i den bästa av alla möjliga världar på Balkan.

Det skulle aldrig falla Kildén in att skylla något av katastrofen i det tidigare Jugoslavien på Titos stalinistiska regim. När han kommer fram till Jugoslaviens sönderfall konstaterar han att ”Tito var långt borta” och något annat alternativ än den stalinistiska politik som fördes av Tito tycks inte finnas.

Citat

I stället för att använda sig av Lenins och Trotskij's ståndpunkter, uppvisar Göte Kildén samma totala oförståelse som kännetecknade Rosa Luxemburgs inställning. Det hjälper inte mycket att han citerar en skrift av Trotskij om första världskriget, skriven vid en tid när Trotskij ännu inte blivit bolsjevik.

Ett citat av Trotskij kan ibland sitta bra, men det löser inga problem i sig och den slutsats Kildén drar blir till ett ordentligt hugg i sten. Han hugger så hårt i sten att gnistorna formligen yr.

När den serbiska socialdemokratins företrädare i parlamentet röstar nej till krigskrediterna 1914 finns det flera orsaker. En av dem är principiell: revolutionärer kan inte godkänna att bourgeoisien beväpnar sig vare sig mot andra länders borgare eller mot det egna folket.

Tucović

Men det fanns också en annan viktig orsak, nämligen den serbiska regimens uppträdande gentemot albanerna, både i det som idag är Albanien och i Kosova. I en nyligen till tyska översatt skrift förklarade en av den serbiska socialdemokratins dåtida ledare, Dimitrije Tucović, 1914 uppkomsten av den serbiska chauvinismens hållning till albanerna. (*Serbien und Albanien*, med underrubriken Ett kritiskt bidrag om den serbiska bourgeoisins undertryckningspolitik, Wien 1999)

Tucovićs analys av det andra balkankriget 1913 blir emellanåt nästan till en beskrivning av dagens situation. Tucović publicerade redan i partitidningen *Borba* på första maj 1910 en artikel om den albanska frågan, i vilken han understödde albanernas kamp för en självständig nationalstat. Några år senare utvecklade han sina slutsatser i en separat skrift.

Genom det albanska fälttåget, skriver Tucović, förstörde den serbiska kapitalistklassen och dess monarki inte bara de gamla historiska och sociala banden till ett besläktat folk, den underlättade också för de imperialistiska makterna Österrike-Ungern och Italien att bita sig

fast i området som ”skyddsmakter”. Serbien tvingades under hot av krig att dra sig tillbaka från Albanien.

För Tucović är det självklart att proletariatet måste uppträda mot ”bourgeoisins undertryckningspolitik”. Han förklarar också de ekonomiska och historiska faktorer som bidragit till att Serbien utvecklades mycket snabbare än Albanien.

När Tucović beskriver de serbiska borgarnas åsikter om albanerna, slås man av likheten med argument som kan höras ännu idag: ”Med avsikt att bevisa att detta folk [albanerna] som ras inte har något sinne för ett kulturellt och självständigt liv, framställer man allt det som framträder ur detta folks primitivitet, inte som uttryck för ett historiskt utvecklingsstadium, på vilket det befinner sig, och på vilket alla andra folk en gång i tiden befunnit sig, utan som dess rasmässiga oförmåga till kulturellt framåtskridande överhuvudtaget.” Det enda som behöver ändras idag är väl att ras ersätts med etnicitet.

Under turkarna fanns inga större misshälligheter mellan albaner och serber, men för Tucović står det klart – 1914! – ”att Serbiens erövringspolitik med dess barbariska metoder måste fylla albanerna med djupt hat mot oss”, dvs. mot serberna.

Fiendskap

I sin broschyr summerar Tucović resultatet av Serbiens försök till erövring så här: ”Gränslös fiendskap från det albanska folket mot Serbien är det första verkliga resultatet av den serbiska regeringens albanska politik. Det andra, ännu förfärligare resultatet är stärkandet av två stormakter i Albanien, som har de största intressena på Balkan.”

Var skulden ligger råder det ingen tvekan om. Det är den serbiska borgarregimens chauvinism och barbari som lett till att imperialismen fått fotfäste i området. Inte tvärtom, som Kildén tror. Istället för att ta parti för den förtryckta gruppen – albanerna – försöker Kildén urskulda den serbiska regimens chauvinism och barbari. Han ägnar inte alls mycket utrymme åt regimen i Serbien, dess chauvinism, den serbiska fascismens inflytande eller de paramilitära gruppernas verksamhet.

Istället målar han upp en bild av albanerna som i väsentliga avseenden stämmer väl med den gamla serbiska niddilden. Det handlar inte om berättigade krav på självstyre, utan om banditer och maffia som i allians med imperialismen vill splittra Titos livsverk, det federala Jugoslavien.

Kildén drar sig inte för att förneka försöket till folkmord. Det är CNN som har uppfunnit folkmordet i Kosova! Han drar sig inte heller för att antyda att bosnienmuslimernas ledare själva var ansvariga för massakrer på sina egna.

Barbari

Låt oss hellre lyssna till den revolutionäre socialdemokraten Tucović, som menade att socialister är förpliktade ”att steg för steg förfölja de härskandes utrotningspolitik gentemot albanerna, att brännmärka den som ett barbari, vilket utspelas under det förljugna talet om en ’högre kultur’”.

Göte Kildén är missnöjd med SP, som enligt honom är för proalbanskt. Vad anser SP om Kildéns uppfattning? Det lär vi knappast få veta. Ledare för SP:s franska systerorganisation, LCR, uppmanade FN att reda upp situationen (se AM 4/99). *Socialist Outlook* för däremot en politik med motstånd mot både Miloševićs folkmord och mot Nato, en politik som i mycket överensstämmer med vår egen.

Socialist Outlook har en anständig ståndpunkt, LCR går åt höger och förlitar sig på imperialismen i FN:s skepnad, SP stampar på samma fläck och frågan är vad Kildén håller på med.

Göte Kildén verkar ha gett sig attan på att följa stalinismen i dess ärelösa svanesång. Hans ståndpunkter i fråga om Kosova kan väl mäta sig med Rolf Hagels och Frank Baudes. Kan det bli värre?

Lästips

Om Kosovokriget (Wikipedia):

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Kosovokriget>

Nationella frågan:

Lenin (klassisk skrift): [Om nationernas självbestämmanderätt](#),

Eric Hobsbawm: [Nationer och nationalism \(utdrag\)](#),

Michael Löwy: [Marxismen och den nationella frågan](#)

[Marxismen och den nationella frågan](#) (artikelsamling)

Ukraina och nationella frågan:

Taras Bilous: [Självbestämmande och kriget i Ukraina](#)

Richard Fidler: [Ukrainas rätt till självbestämmande: "Stackars lilla Belgien" som historiskt exempel](#),

Fletcher, Gallegos, Rogers: [Ukraina, självbestämmande och den nationella frågan](#)

Grusha Gilseva: [Var det Lenin som skapade Ukraina?](#)

Rohini Hensman: [Socialistisk internationalism och kriget i Ukraina](#)